

Kleyn schreef een brochure, een geharnaste brochure, een geweldig gedocumenteerd pleidooi: „Algemeene Kerk en plaatselijke gemeenten”: een stuk dat eigenlijk tegen de professoren Rutgers en jhr. De Savornin Lohman was gericht. Men verhaalt, dat de afgedrukte vellen dezer studie van den lateren prof. Kleyn aan de leden van den Hoogen Raad zijn gezonden, en dat deze studie de oorzaak is geweest, dat Dr. Kuyper zijn proces verloor.

Het is dikwijls niet plezierig een proces te verliezen, maar in die felbewogen dagen zette dit verlies bij de verliezende partij zeer kwaad bloed, en — men blijft maar een mensch, of een paar menschen! — toen er gelegenheid kwam om op hun beurt een hak te zetten aan de Ned. Herv. Kerk (in doleerende couloirs „het genootschap” genaamd), toen grepen radicalen en antirevolutionairen in den Amsterdam-schen gemeenteraad die gelegenheid dankbaar en ootmoedig aan, en — prof. Muller werd het kind van de rekening. Prof. Knappert, de andere kerkelijke hoogleraar was overleden, en op voorstel van de heeren Wormser en Heineken besloot de Amsterdamsche gemeenteraad de vacature niet te vervullen. Als de N.H. Synode er prijs op stelde, dat hare aanstaande predikanten in Amsterdam studeerden, dan kon zij zelve de hoogleraren betalen. Maar de Synode bleef er koud onder — de hervormde studenten verhuisden uit Amsterdam en prof. Muller werd 1 Jan. 1895 op wachtgeld gesteld. Alles samen kleine politiek; wat nu wel erkend zal worden.

Nu willen we dit relaas niet op zijn historische juistheid beproeven.

We kunnen het hier wel zonder geschiedkundige rechtzetterij stellen.

Het stuk veroordeelt zichzelf reeds voldoende. De „doleerenden” zouden aan de Hervormde Kerk een hak hebben gezet, zoo luidt de beschuldiging, door in den gemeenteraad eraan te hebben meegewerkt, dat de kerkelijke leerstoel, door Prof. Knappert bezet, na zijn overlijden niet langer uit de gemeentekas werd betaald.

Was dit besluit logisch of niet?

Indien de gemeenteraad het seminarie der Ned. Herv. Kerk bekostigde, was hij zedelijk verplicht ook seminaria of leerstoelen van andere kerkelijke gezindten in stand te houden.

Als hier van schuld sprake is, kan die alleen liggen bij de Ned. Herv. Kerk, die er blijkbaar geen prijs op stelde haar eigen hoogleraren te bezoldigen.

Maar het treurigste komt nog.

Men zou zoo denken: de eerste kerkelijke leerstoel, welke er aan de andere openbare Universiteiten openkwam, zal de Synode der Ned. Herv. Kerk nu wel voor Prof. Muller bestemmen.

Doch wat wil het geval?

Inderdaad ontstaan er vacatures en wel in zulke vakken, waarin Prof. Muller vroeger doceerde.

Maar de Synode der Ned. Herv. Kerk liet Prof. Muller in nachtgewaad staan en benoemde de hoogleraren Daubanton, Aalders, Slotemaker de Bruïne.

Nu kan men er verschillend over oordeelen of de Synode der Ned. Herv. Kerk zedelijk verplicht was Prof. Muller weer een kathedraal te bezorgen, ook waar hij bleek geen eerste rangs-dogmaticus te zijn.

Maar men schrijve niet met krijt achter den naam der „doleerenden”, wat men alleen de Hervormden zou kunnen aanrekenen.

De N. R. Ct. greep de verkeerden.

Zal zij dit ook erkennen?

HEPP.

KUYPER-BIBLIOGRAFIE.

door

J. C. RULLMANN.

LI.

II. Het tweede ongerief, waarover Dr. Kuyper in Confidentie klaagt is: den persoonlijkken aanvaller kan ik niet afslaan.

Hij beweert, dat hij sedert een viertal jaren blootstaat aan een onedelmoedige verguizing. Dat men het voor hem opnam was wel een witte raaf. Gunning sprong tot tweemaal toe openlijk voor hem in de bres. Van de gescheiden broeders ontving hij gewaardeerde sympathie. Ook Dr. Hoedemaker bleef houw en trouw, ten spijt van een verschil waartoe uiteenlopende persoonlijkheid onontwikkeld drong. In de Vox studiosorum nam een tweetal studenten het voor hem op. En — last not least — Groen toonde hem in mannentrouw den adel van zijn karakter. Wat aan andere broeders publicisten min edels ontglipte wilde hij liever vergeten dan vermelden. Tot zelfs de „Eten dard sanglant” van Dr. Bronsveld (Stemmen, 1873, blz. 73), hoe onkiesch en moeilijk verdedigbaar ook voor den Heer, werd van harte, om Zijns naams wil, vergeven.

Maar wat een reeks moderne predikanten over Dr. Kuyper hadden durven neerschrijven in bladen, maandschriften en brochures, was beneden alle kritiek. Naar de wijze les van zijn leermeester M. de Vries gaf hij daarop dan ook geen antiekritiek.

Doch al zou antiekritiek, ook naar de Vries' bedoeling, soms plicht zijn geweest, de anonymiteit van het redacteurschap legde stilzwijgen op.

UIT HET POLITIEKE EN SOCIALE LEVEN.

De eisch der solidariteit.

In onze dagen, waarin de financiële nood de verkregen arbeidsverruiming bedreigt, en vermeerdering van werkduur en vermindering van werkloon aangekondigd wordt, klinkt in luide klanken de socialistische lokstem tot de christelijke arbeiders, dat zij feitelijk aan die zijde thuis hooren, en zich met hun roode lotgenooten zoo spoedig mogelijk moeten vereenigen. Dit is, zoo roept men, een eisch van gemeenschap, en van solidariteit, en vooral doet die laatste leuze tegenwoordig weer opgeld. Is nu die leuze waarachtig? Hooren arbeiders bij arbeiders, en patroons bij patroons, onverschillig van welke richting men is, en welk geloof men belijdt? Op die vraag wordt het antwoord ons spoedig duidelijk, als we ons rekenschap geven van wat de eisch der solidariteit inhoudt. Het woord solidariteit is afgeleid van het latijnsche woord solidus, dat dicht, vast, samen-gedrongen beteekent, en waarvan wij nog ons woord solide hebben, en het wil dus zeggen, dat de onderscheiden deelen niet los naast elkaar staan, doch zich aaneensluiten tot een vast geheel. Solidariteit tusschen menschen is dus de saamhorigheid van de menschelijke personen en de gemeenschap met elkander, en die is in het algemeen slechts te verklaren op de basis der Heilige Schrift.

In welk opzicht?

Wel, de Schrift leert ons, dat God de menschen niet als losse individuen naast en vreemd van elkaar geschapen heeft, doch als een geheel, want: „Hij heeft uit een bloede het gansche geslacht der menschen gemaakt”. Wij hebben allen één vader. Wij zijn van één geslacht. Er is een onverbrekelijke band, die zich om alle menschen slingert, en ons lotgemeen maakt met den eersten Adam, en krachtens die schepping uit één is er een groote, niet te loochenen verwantschap onder alle menschen.

Die verwantschap valt weg bij de Evolutie-leer. Dan toch staat aan het begin der historie niet een door God geschapen menschenpaar, waaruit het gansche menschelijke geslacht zich organisch ontwikkelt, maar dan zijn door ontwikkeling uit het lagere losse individuen tot menschen geworden, en is de eenheid onmogelijk meer te handhaven. De volkeren en rassen staan dan feitelijk los naast elkaar, en wel predikt men nog de een of andere gemeenschap, maar een principiële grondslag om deze op te bouwen ontbreekt.

Daarom kan het ook niet bevreemden, dat buiten den kring der bijzondere openbaring, waar het scheppingsverhaal niet wordt gekend of geloofd, de solidariteit en saamhorigheid van alle menschen keer op keer is miskend. De Grieken b.v. hielden zichzelf voor de echte en ware menschen, en zagen uit de hoogte neer op de barbaren, welke ze eigenlijk niet als menschen beschouwden. Bij de Indische volken kende men en kent men nog vier klassen van menschen, welke elk hun eigen oorsprong en geboorte hebben. In latere tijden zijn er menschen geweest, die verschillende stamvaders der menscheit aannemen en tot op dit oogenblik zien velen in het groote rassenverschil en in de diepe kloof, die b.v. de beschaaftde naties van de onbeschaafde scheidt, een onwoerleghare veroordeeling van de eenheid van ons menschelijk geslacht.

Dit probleem is ook niet gemakkelijk.

Dr. Kuyper wijst dan op drie voorbeelden van persoonlijke aanval: de Zeister Conferentie, het Diaconie-Weeshuis en de Vaccinekwestie.

De laatste twee kunnen we, als voor den tegenwoordigen tijd minder belangrijk, in deze Bibliografie verder laten rusten. De Zeister Conferentie echter verdient onze bijzondere aandacht, omdat ze in de ziel van Dr. Kuyper de breuke gaf met de ethische richting, waar hij dusver toe overhelde (zie De Heraut 27 Febr. 1916, de meditatie: „Dit is Gods vinger”).

De Rijnische provinciale Synode besloot in 1868, dat er een plechtige gedachtenis zou worden gevierd van de op 3 November 1568 in Wezel vastgestelde kerkenordening. Afgevaardigden uit Duitschland en Nederland kwamen daartoe in Wezel bijeen op 3 en 4 November 1868. Aan het einde van dit jubileum werd voorgesteld een Duitsch-Nederlandsche Predikantenconferentie in het leven te roepen. In een daartoe benoemde Commissie werden voor Nederland gekozen Ds Chantepie de la Saussaye van Rotterdam, Ds Heldring van Hemmer, en Ds Brandt van Amsterdam.

In October 1869 werd de proeve te Wezel hernieuwd, en refereerden daar Prof. Hofstede de Groot van Groningen en Ds J. J. van Toorenbergen van Rotterdam, die vervolgens ook in het moderamen gekozen werden.

Het oorlogsjaar verijdelde een voorgenomen conferentie.

Maar in 1871 werd de samenkomst gehouden te Emden, waar in 1571 de eerste Synode der Nederlandsche Gereformeerde Kerken vergaderd was geweest. Professor Hofstede de Groot presideerde er.

Dit verschil schijnt met de eenheid in strijd.

Bij deze groote en diepe differentie onder de volken is de solidariteit schijnbaar niet te handhaven, want wat is het verschil in zeden en opvattingen groot! Wat is het eene ras geestelijk ver van het andere verwijderd! Wat is de breuke tusschen de rassen diep, en de afstand tusschen een hoogstaand cultuurvolk en een cultuurloozen stam van binnen-Afrika is zoo wijd en groot, dat aan eenheid en verwantschap schijnbaar niet valt te denken.

En toch is die gedeeldheid uit de eenheid voortgekomen.

Toch is er oorspronkelijk geen verwijdering maar de nauwste gemeenschap, en pas bij Babel vangt het splitsingsproces aan, dat de menscheit uit elkaar geslagen en over de wereld verspreid heeft. Onze historie is met de eenheid begonnen, en die verwantschap is bij diepere beschouwing nog wel op te merken. Er is eenheid in de menschelijke structuur en lichaamsbouw. Er is eenheid in de moreele beseffen, die de gansche menscheit eigen zijn. Er is eenheid in de consciëntie en het gods-besef. Er is eenheid ook in de taal, welke het bezit is van allen. De afstand tusschen culturen en natuurnensch moge groot zijn, maar hij is niets bij de kloof tusschen mensch en dier, en de werkelijkheid bevestigt de waarheid der Schrift, dat wij allen uit een bloede voortgekomen zijn.

Daarom staan de menschen niet los naast elkaar. Wij hebben allen met elkaar te maken.

De wet der solidariteit bindt ons, en de Kaïnstaal: Ben ik mijns broeders hoeder? past in den mond van geen mensch. Wij kunnen in koud egoïsme de heilige roeping tegenover den naaste ontkennen, en ons in de engte van zelfzucht terugtrekken, doch dan vergripen wij ons aan de saamhorigheid, die de geheele menscheit tot een geheel maakt, en zijn ontrouw jegens den plicht, welke ons van Godswegen werd opgelegd.

Die solidariteit nu werkt in alles door.

Zij is een gemeenschap, die het leven bepaalt. Zij doet zich gelden in zegen en vloek, in gerechtigheid en zonde, in schuld en straf, en op dit laatste terrein is er een eenheid, die benaauwt. In den eersten mensch zijn allen gevallen, en Adam's zonde is tot allen doorgestaan, en nog altijd zucht ons geslacht onder de gevolgen van de overtreding van hem, die ons hoofd was, en in wiens schuld en vloek wij allen deelen. Dat is de solidariteit der zonde. Dat is de gemeenschap der vijandschap tegen God, die alleen opgeheven kan worden door de gemeenschap met Christus Jezus, met Wien we door de toerekening Zijner gerechtigheid ten eeuwig leven solidair kunnen zijn.

Nu heeft men die solidariteit der schuld wel als onbillijk en onrechtvaardig veroordeeld en bestreden, maar wie er op let hoe kinderen deelen in den vloek en de ellende der ouders, en een volk lijdt onder het slechte bestuur van een dwaze overheid, moet deze wet erkennen, en de leer dezer solidariteit is niet hard, doch de werkelijkheid is hard, en de leer, het dogma, is er de formuleering van. In heel het leven merken we op, dat, wanneer een lid lijdt, alle leden mede lijden, en wie eerlijk de dingen onder de oogen ziet, stemt in met de uitspraak: Nous sommes solidaires, les torts de l'un retombent sur les autres, d.i.: wij zijn solidair, het onrecht van den een valt op de anderen terug.

Er zijn verschillende kringen, waarin de solidariteit bindt, en de eerste kring is het gezin.

Na lezing van het verslag dezer bijeenkomst vroeg Dr. Bronsveld in zijn Kroniek (Stemmen, 1871, blz. 1085), of deze samenkomst wel dat karakter had gehad, dat men, met het oog op 't verleden, met het oog op de historische lijn, die van Emden in 1571 getrokken is, zou mogen wenschen. Te Emden had hij b.v. den heer Hofstede de Groot met eenige trouwe volgelingen, niet verwacht. Indien er toch iemand was, die het werk, in 1571 begonnen, de grondvesting eener Nederlandsche Gereformeerde Kerk, had helpen verwoesten in ons vaderland, dan was het, schreef Dr. Bronsveld, de heer de Groot.

Het komt mij voor, dat men op een plaats, waar de herinnering aan Hermanus Modet en Gaspar van der Heiden nog leeft, niet had moeten samenkomen, om openlijk te verkondigen, dat men zoo geheel anders denkt zij. Waarlijk niet de Hoogt. De Groot had daar op den voorgrond moeten treden. Wij winnen niets door fuzie, niets door toedekken of loochenen van diepgaand verschil; wij worden eigenlijk naar den belijdenden mensch gedemoraliseerd door dat „vriendschappelijk” samenzijn met mannen, die toch niet tot de onzen behooren. Het zou mij leed doen, indien ik den schijn beliep van enghartig en onverdraagzaam te zijn; maar de waarheid is het toch, (de heer de Groot heeft het herhaaldelijk uitgesproken) dat tusschen hem en ons én in onze beschouwing van den aard eener belijdenis én in zijn christologie en leer des behouds een principiële verschil bestaat. Dat te verbloemen verraadt zwakte; dat uit te spreken en dan elkander te achten, verraadt kracht.

Aldus Dr. Bronsveld. Jammer slechts, dat hij in de volgende Kroniek een toelichting van deze woorden gaf, die veel geleek op een herroeping.

Hier vindt eenheid, v. schen mar zich één g ons natuut teit tot o nationale wij gevoel schil en band van teit in de meenschap meenschap bereikt. V dariteit, w pen zich i in de een delijk wor tten en v banden le deren.

Uit dit het leven. Zij zit on individue niet een elkaar ge staan en plaats wil anderen t roeping, v Echter kan zijn er is ook neer alle alle kwad zondige d velenwere Jood en telkens d het Evan bewijst k komt Ch geten en.

Wij zijn God vr in practij zoeken, c te doen, dracht e Wat de t Waartoe de geme Gods Wo plicht on schoon v ons niet) en „verl nooddruf Uit de helpen, i en het o komt het ook de rein. Da stand b kent ha zijn afzo die van elkander, doet en t schappel Zoo is Zoo heb gen. Zo daarin h splitst, e nog sterl groote v noodig h heid ver eenigings aparte s organisa in strijd der als t ondersch ben, sch sing ge o te blyve denken menigma kracht (onnoodig één bon ces hun Is dit Het s die jam die alle op om i kunnen gaan, d allermin tuiging koste v.

Zoo I Zij le druk, e